

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váci körút 23

SZERKESZTI

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—

Félévre 4 „ —

Negyedévre 2 „ —

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom : A non-plus-ultra antiszemitizmus. írta : M e m o r. — König Gyula. (Tárczacikk). Írta : W i t t m a n n Ferencz. — Hirsch Mór baró 50 millió adománya. (Entreilet). — A kecskeméti zsidó hitközség az országos irodához. — Hochmuth Abrahám. — Galimberti pápai nuntius a zsidókról. — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Hirdetések.

A non-plus-ultra antiszemitizmus.

Talán természettörvény nyilvánul abban, hogy mentől később lép fel valamely országban az antiszemitizmus ragálya, annál veszettebbül és tartósabban dühöng politikai és társadalmi életében. Ugyanez a tünet nyilvánult a kolera első körútjában Európán keresztül. Így a mi osztrák szomszédaink aránylag későn kezdték járni a bolondját. Még mindig beérték szokott Paprika Jancsi mulatságaikkal, mikor tőlük nyugatra is, keletre is már általános divattá vált a zsidófalás. Az ember azt hihette, hogy, mert nyilvános életükben mindig bőven fordul elő a rendellenes szereplés és gyermekes bohózat, talán kevésbé fogékonyak a hirtelen mániák rohamai iránt. De biz rájuk is került a sor, és ha később jutottak hozzá, annál alaposabban ették meg a bolondgombát. Oly erős diszpozíciót árultak el a kórcsirák befogadására, mintha nem is behurczolt idegen ragály lepté volna meg őket, hanem az otthonos hanswurstiádák természetes talajából fejlett eszeveszettségben keringének. A jó bécsiék egyszerre az antiszemitizmusban találták fel a «höchster Heurigert.» Ettől annyira megbódultak, hogy különben kedélyes bakugrásaik örjögő tótágasokká változtak. És mert ez egyszer rendkívüli módon kitombolják magukat, megeshetik az is, hogy ezután hosszú időre a bécsi nyilvános élet komoly, józan és okos jelleget fog ölteni, mit pedig azelőtt talán sohasem lehetett mondani.

Különös dolog, hogy az oly eszmeirányzatban, mint az antiszemitizmus, mely már alapjában a teljes esztelenség, még fokozatokat és el-

lentéteket is lehessen megkülönböztetni. Mégis így van és egészen rendén van ez így. A kik a józanság és helyes emberi gondolkozás ellen kezdettek vad lázadást, ki sem kerülhetik, hogy szünetlen versengésben egyik a másikán tultenni ne igyekezzék. És mondhatjuk, hogy az esztelenség általános licitációjában, melyet az antiszemitizmus világszerte rendez, eddig a bécsi antiszemiták tábora vivta ki az örültség és butaság összefonott koszoruját. Hogy mi az a bécsi antiszemitizmus, mely a községtanács ülésein nap nap mellett botrányokat támaszt; külvárosi klubokban, és népgyűlésekben zivataros háborgásba hozza a nyers polgárok petyhüdt nyálkáját : ezt csakugyan nehéz definiálni.

Ez már nem az egyszerű ösbolondság, hanem mindenféle általános és helyi bolondságok komplikált összetétele. Rendesen a hol eddig szervezett antiszemita agitáció lépett fel, két árnyalatot lehetett megkülönböztetni. Olyan antiszemitizmust, mely keresztény vallásos, középkoriasan feudális világnézetből szegte volna nyakát minden zsidónak, és egy másik antiszemitizmust, mely atheisztikus gondolkozás, Darwinféle fajelméletek és félig-meddig demokratikus tanok jogán kívánta a sok megnyuzott zsidóbört összehalmazni. Hamisnak és hazugnak az egyik ép olyan hamis és hazug mint a másik, mert az antiszemitizmus ugyanannyira van ellentétben a demokratikus elvekkel, vagy a darvinisztikus tanokkal, melyek az egész emberiség fejlődését és tökéletesbülését tanítják, mint azzal a keresztény katolikus világnézettel, mely egyenesen a zsidó vallás emlőin növekedett nagygyá, zsidókat ismer alapítóinak és ma is azt vallja céljának,

hogy a világ minden nemzetét és minden fajt részéssítse a megváltás üdvösségében. Két gyökeres ellentét volt ez, mely épen csak a vad és brutális eszterelenségben találkozott.

Eddig hát ez ellentétek metafizikus kérdésekre és akadémikus izü tételekre vonatkoztak és nem kellett rajta tulságosan csodálkozni, ha a praktikus ragadozás terén az éhes farkasok a közös zsákmányt keresték.

De a bécsi antiszemizmushoz kellett bebizonyítania azt is, hogy a zsidót üldözö szimulacsióban miképp verődnek össze egy nyomon azok a vadak mind, melyeknek ragadozó ösztöneik nagyon különböznek és lépten-nyomon dühösen egymásra vicsoritják fogait. Bécsben és a körülfekvö német tartományokban azok az ugynevezett deutsch-nationalpolitikusok hozták előbb forgalomba az antiszemizmust igéit. Elméleti alapjuk a hamisítatlan fajszerűség, közvetlen céljuk a Habsburg monarchia felbontása és Ausztria német tartományainak beolvasztása nagy Németországba, a protestáns Hohenzollern dynasztia uralma alatt. Ezekkel a notórius honarulókkal, az uralkodó ház nyilt ellenségeivel egy követ fujnak a zsidóüldözés mesterségszerű agitációjában hirneves feudális és udvari urak, kik az ó-osztrák hagyomány és sárgafekete loyaltás leghivebb képviselőiként szerepelnek; katolikus hitbuzgósággal első céljuknak vallják a pápa világi uralmának helyreállítását és engesztelhetlen gyűlölettel kísérik a

protestáns Németországnak terjedö befolyását. Mily nagyszerű, soha nem látott testvéresülés ez! Bizonyos, hogy mihelyt az állam válságba kerülne, mindegyiköknek legelső gondja nem a zsidók kiűzetése, vagy elpusztítása, de épen csak az volna, hogy nemes társát az antiszemita evangéliumban miképp juttassa az akasztófára.

Hogy történhetik hát az egyesülés közöttük, ez az első nevezetes kérdés. És utána a másik még nevezetesebb, hogy fogadhat be ilyen forrásokból táplálkozó agitációt a bécsi lakosság, melyről mégis csak bizonyos, hogy nem hódolhat a deutschnationálok eszményeinek, mert nem akarhatja, hogy sokat megénekelt Kaiserstadtja a birodalmi székhely magaslatáról egy másik monarchia határszéli városkájává süllyedjen alá, és épen úgy nem óhajthatja a feudális államrend visszatértét; mert, mint minden világváros, további emelkedését és virágzását csak a modern civilizáció és fejlett forgalmi élet hatásaitól várhatja. Biz igaz, hogy borzasztó zagyvaléket tud bevenni a bécsiek gyomra. De a bécsi esetben még világosabban tűnik ki, mint az antiszemitikus járvány más kísérleti állomásain láttuk, hogy a zsidók ellen intézett agitációban miképp találkozik mindig a tömegek butasága az intézők rosszlelkü számításával, mely természetes közösséget képeznek benne a csaló spekulánsok és a minden képtelen ígért által elszédíthető együgyűek. Mert az antiszemizmus sem a deutschnationálok, sem a feudalkleri-

Dr. König Gyula.

A magyar tudományos akadémia utolsó ünnepléses közülésén a lelépö másodelnök, a tudomány ez emporiumának kiváló tehetségü ifjabb erőkből való gyarapodását örömmel üdvözölvén, ama meggyöződésének adott kifejezést, hogy „az akadémianak új aerája kezdődik.“

Valóban sokat ígérö az új aera különösen a matematika és természettudományok fejlesztésére nézve, midönn a nagyérdemü elnök körül csoportosuló s az exact tudományokat művelö tudósok sorában immár dr. König Gyulával, a budapesti kir. Józsefműegyetem dékánja, s matematikai analízis professzorával találkozunk, kit a közelmúlt időben ért a megérdemlett nagy kitüntetés, hogy a tudományos akadémia rendes tagjává megválasztott.

E jelesünk működésének méltatása előtt nem lesz fölösleges mindazoknak fölfogásához közel hozni a mathesis látszólag elvontabb földataival való foglalkozás nagy fontosságát, kik a cui bono utilitaris elvet hangoztatva, ily irányu kutatások nagyjelentőségét kétségbe vonnák.

Ezeknek figyelmét csak arra kell felhívunk, hogy a mathesis a természeti tünemények határozott s törvények szerinti végbemenetele szabatos kifejezésére szolgáló legfontosabb segédeszköz, melynek tökélyesítésével az emberi elmének mindenha kellend foglalkoznia.

Amint ugyanis mélyebben betekintünk a természeti jelenségeknek a kutató szellem által felderített nyilatkozásaiba és nem érjük be avval, ha ezeket minőségileg felismertük, hanem — ami az alapos megismerésnek okvetetlen szükséges feltétele — lefolyásuk módozatait mennyiségileg is megállapítani kísértjük, lépten-nyomon fennakadunk az eddigelé rendelkezésre levö matematikai segédeszközök híján.

Ime ilyen tapasztalások ösztökélnek a matematikai tudományok szorgos művelésére, — mihez csak futólag említjük még, hogy a technikai gyakorlat jelen fejlettségét javarészen a matematikai kutatás eredményeinek felhasználása által érte el.

Ez észrevételek által fogalmat adván a matematikai buvárkodás nagy fontosságáról és azon kiváló szerepről, mely a mathesist, mint a technikai szakoktatás alapvetö studiumát megilleti, kísértjük meg, bár

kálisoknak nem igazi céljuk; a zsidók üldözése egyiknél sem a politikai program természetes része, hanem mindegyiknek csak jó eszköz arra, hogy utat egyengessenek olyan tendenciáknak, melyeket a tömegek máskülönben soha el nem fogadnának. És íme ugyanazt az eszközt választják olyan pártok, melyek még közvetlen céljaikra is a legerősebb ellentétben állanak egymáshoz. Az antiszemitizmus szamárcsontja: ez az ő nélkülözhetlen fegyverzetök, mely nélkül a harcztérre, hol majd egymást kell agyonvernők, ki nem léphetnének. A bécsi tömegeknek persze nem kell egyéb, mint azt mondani nekik, hogy az utolsó évek folytonos gazdasági hanyatlása rögtön virágzó jólétté változik át, mihelyest a zsidókat kiüldözik a városból. Milyen butaság nem talál hívőkre a „phäákok” híres városában, még hamarább mint másutt!«

Itt a világos példa. Az antiszemitizmus a politikában valóban nem egyéb, mint a mi volt gazdasági téren a hirhedt börzeszedelgés idején a sokszor teljesen fiktív értékekre alapított gründolás. — Mi lehetne más a vége, mint a nagy *krach*?

Memor.

△ A muszka kormány, mint értesülünk, az utolsó időben arra határozta el magát, hogy a Hirsch Móricz báró által *kulturalis* *célokra* neki felajánlott 50 millió frankot a mellett a feltételek mellett, melyekhez a báró adományát kö-

tötte, *el nem fogadja* és Hirsch báró *ajánlatát már vissza is vonta*. Hirsch báró ugyanis nem csak nagylelkű és páratlanul bőkezű emberbarát, hanem körültekintő, éleseszű financier is és mint ilyen feltételei megszabásánál kiváltképen három szempont lebegett szemei előtt: 1-szor, hogy a rengeteg alapítvány valamiképen *el ne kezeltségék*, mi Oroszországban nem épen a ritkaságok közé tartozik; 2-szor, hogy a pénz tényleg felekezeti nélküli ipar- és elemi iskolák felállítására fordítottassék, de semmi egyéb célokra, még *politikaiakra* sem, mi Muszkaországban szintén előfordult légyen már; 3-szor, hogy alapítványa jótéteményéből *soha ki ne zárhassák a zsidókat*, a mely gyanu a *muszka* kormányval szemben nem is olyan hallatlan. A kormány teljes egy évig húzta a tárgyalásokat, miket, mihelyt *nagy pénzmiveletei sikerültek*, hirtelen félbeszakított. Garancziákat, hogy 50 millió frankot *Muszkaországban* becsületesen fognak majd kezelni, a muszka kormány nem adhat. A mi pedig az iskolák felállítását illeti, azok — ha csak nem pópák és a kormány kreaturái vezetik és bujtják bennök a megnyomorított népet — ugyis szálla a *czári* kormány szemében. Közös iskola nem terjesztheti a sötét babonát, nem a bálványimádást, az emberi jogokról való lemondást,

halvány képen, élénk állítani ama férfit, ki mint buvár, szaktudományi író, főiskolai és tanárképző intézeti professzor, mintegy két évtizedre kiterjedő eddigi munkássága által a hazai közművelődés előmozdítása körül hervadhatlan érdemeket szerzett.

Dr. König Gyula, a m. tud. akadémia *első és egyetlen* zsidóvallásu rendes tagja. Született 1849. évi decz. 16. Győrött. A középiskolákat szülővárosa szt. Benedek-rendi főgymnásiumában végezte; e rend tagjai az általuk képzett kitünőségek sorában mindig büszkén emlegetik, viszont a tudós tanár valamint érzelmei, úgy számos alkalommal tettek által róttá le háláját azon nemes buzgalomért, melylyel vezetői a tudományok iránt korán jelentkezett hajlanait támogatták.

Szülei kívánságára ezután Bécsbe ment orvos-tanhallgatónak, de azért ifju lelkesedése egész hevével kedvencz matematikai tárgyaival foglalkozott, úgy, hogy rövid idő után orvosi tanulmányaival teljesen szakítva, a mathesist és evvel rokon matematikai fizikát választotta szakmául. Az orvostudományokkal való foglalkozásának állandó nyoma maradt a még egyetemi hallgató korában irt és a bécsi tudományos akadémia 1870. évi értesítőjében megjelent

ily című értekezése által „Beiträge zur Theorie der elektrischen Nervenreizung.“ Bécsot otthagya, a heidelbergi egyetemet látogatta, ahol tanulmányai menetének irányt adtak Königsberger Leo genialis matematikai tanárnak előadásai, továbbá Helmholtz Hermann, kinek, mint a physiologia, physika és mathesis rengeteg tereit egyenlő kitűnő sikerrel művelő tudósnak, a jelenkorban ünnepelt neve van.

Már külföldi tanulmányai idején jelentek meg dr. König kutató elméjéről tanuskodó, a matematikai analízis, a synthetikai geometria és a függvénytan kérdéseit tárgyaló értekezései a göttingi tudós társaság évkönyveiben, a „Mathematische Annalen v. Clebsch u. Neumann“ folyóiratban és a „Nouvelles Annales des mathématiques“-ban, mely folyóiratok későbbi évfolyamaiban is folyton találkozunk nevével.

Hazatérve a budapesti tudomány-egyetemen docenssé lett és már 1874-ben, tehát 25 éves korában mint a kir. József-műegyetem rendes professorát látjuk a matematikai analízis tanszékén.

Ez előkelő állásban sokoldalú munkássága, nevezetesen szakirodalmi téren ritka produktivitás által tűnt ki; mint a „Műegyetemi Lapok“ egyik szerkesz-

az elállatiasodást. Közös iskolák világot gyűjthetnek a „szent“ Oroszországban, mely nagyon kellemetlenné válhatik bizonyos „szent“ körökre nézve. S hogy aztán azokban az iskolákban zsidók egyenlő jogokkal legyenek felruházva az orthodox vallás hiveivel, az épenséggel elviselhetetlen volna. S minthogy Hirsch báró ezektől a feltételektől elállani nem akart, sőt kérte a zsidók költözködési jogát is, és azt, hogy új meg új megszorításokkal és embertelen rendszabályokkal azokat folyton ne zaklassák: a muszka kormány, — miután pénzt máshonnan szerzett — a nemes ajánlatot visszautasította.

A kecskeméti zsidó hitközség az orsz. irodához.

A szegedi zsidó hitközség ismert körlevelével initiált mozgalomhoz a kecskeméti zsidó hitközség is hozzászólott. Folyó hó 5-én tartott közgyűlésen ugyanis elhatározta, hogy ez ügyben az országos irodához a következő feliratot intézi:

Az izraeliták országos irodája tekintetes elnökségének, Budapesten.

Az országos iroda f. é. márczius 27-én 14,334. sz. a. kelt körlevele végén kifejezett kívánságának és egyben köteletségérzetünknek akarunk eleget tenni, midőn az alább következőkben tüzetesen kifejtjük, hogy az eddigelé elért „eredményekben elegendő biztosítékot találunk-e a t. Elnökség további üdvös és

tőjétől, e folyóiratban számos, az egyenletek elmélete, a determinansok, a differenciál számítás köréből vett értekezései jelentek meg; ugyszintén a magyar tudományos Akadémia matematika és természettudományi értesítőjében, melynek évek óta szerkesztője.

„A partialis differenciál egyenletek“-ről szóló munkáját a tud. Akadémia a Bésán-féle díjjal tüntette ki és ugyane tudós testület bizta meg a legnagyobb magyar matematikus, Bolyai Farkas műveinek sajtó alá rendezésével; továbbá az «Analízis, bevezetés a matematika rendszerébe» című nagyszabású mű megírásával, melynek első vaskos kötete már megjelent; ezen. matematikai irodalmunkban hézagot pótló mű alaposan megismerteti a speciálisan foglalkozókkal is a tudományt és az abban követett módszerek jelenkori állását.

A mechanika nagy problémái, mint a dinamika Lagrange-féle főegyenletei matematikai kibővítését adta, általában König tanár matematikai elmélkedéseinek körébe az elméleti természettan kérdéseit is belévonja.

Széles látkörre és universalis műveltségre val-

czéltudatos működésére,“ vagy sem, és ennek kapcsán alkalmunk lesz az ügy fontosságához mért komolysággal és őszinteséggel mondani el véleményünket a magyar zsidóság egységes szervezéséről is, melyről a t. Elnökség úgy nyilatkozik, hogy azt közel kilátásba nem helyezheti.

Mi nem tartozunk sem az „ellentálló elégedetlenek“, sem a „siettető és tulbuzgó felszólalók közé.“ Azért nem is kiosnyeljük, sőt készségesen elismerjük, hogy az országos iroda elnöksége hitközségeink belbékéjének megóvása, a széthuzó elemek kiengesztelése és tömörítése, intézményeinek megszilárdítása, anyagi erőnk fokozása, az adózási viszonyok szabályozása és több leginkább adminisztratív természetű ügyek rendezése körül kiváló érdemeket szerzett. A községek jövedelmét 4720. és 13,170/1887. az anyakönyveket 1014. és 1924/1885. szabályozó rendeletek, de különösen a hitközségi viszonyokat tárgyaló 1888. jun. 21-én 1191. sz. a. k. rendelet kieszközlése mind megannyi meggyőző tanubizonyosságok az iroda zajtalan, de czéltudatos és üdvös működése mellett.

Ugyde a mily készséges örömmel mi az iroda ebbeli érdemeit elismerjük és méltányoljuk, ép oly határozottan kell kiemelnünk, hogy ez eredményekben soha mást nem láttunk, mint útegyenetést, előkészítő lépéseket az egységes szervezet célja felé. Bármily fontosak és hézagpótlók a kieszközölt rendeletek, nem lehetett azokat egyébnek, mint palliatív eszközöknek tekintenünk; alapnak, melyet még közjogi elismertetésünknek kell betetőznie. Sőt épen e rendeletek tömeges kibocsájtása az, ami felekeze-

lanak a matematikai és természettudományok történetét felölelő előadásai, az ismereteknek népszerű modorban való terjesztését célzó «A természettudományok kezdete» című felolvasása és Dühning: «Principien der Mechanik» művének a »Budapesti Szemlé«-ben közölt érdekes ismertetése.

A középiskolai matematikai tanítás hiányain is iparkodott segíteni «Algebra»-ja által, melynek tanítási menetében a szigorú tudományos módszerek eredményeinek tárgyalása a tanulók felfogásához alkalmazkodik.

Számos dolgozatai, melyeknek felsorolása által ez ismertetés szűk keretét messze tullepnők, az éles és gyors ítélettel, eredeti kutató szellemmel megáldott tudóst állítják elénk; mint matematikai író, a fogalmak és értelmezések szabatos kifejezésében exact íróink által utól nem ért kitűnő stylist, úgy, hogy művei nemcsak a matematikai buvárok, hanem a matematikai helyes magyar műnyelv megteremtői sorában is előkelő helyet biztosítanak számára.

Dr. Königről mint tanárról a legnagyobb elismeréssel kell megemlékeznünk; szónoki emelkedett-

tünk fegyelmezetlen és rendezetlen voltát annál kirívóbbá teszi, és annál fájdalmasabban érezteti velünk, hogy az 1868. XVII. t. cz. I. §-a megadta ugyan az egyenjogúságot polgári és politikai tekintetben, de vallási és egyházi tekintetben még mindig ott vagyunk, a hol az emanczipacionális törvény előtt állottunk. Vallásunk még mindig csak túrt, de nem recipiált vallás. A felekezetek viszonyosságát szabályozó törvény, mint czime is mutatja, csak a bevett keresztény felekezetekre, reánk pedig legfőlegbb kárunkra nyer alkalmazást; az átérés keresztény vallásról zsidóra még mindig el van tiltva, érvénytelen, és az ilyen házasságból származó gyermekekre a törvénytelenesség bélyege van sütvé; a zsidók átéréséről mult századbeli törvények intézkednek; legdiscrétőbb hitügyeink világi közhatóságok avatatlan kezére vannak bízva; hitoktatásunk országszerte rendezetlen és számtalan helyütt olyanok kezelik, kik az arravalóságot mivel sem bizonyíthatják; ugynevezett rabbi-helyettesek a leglényegesebb vallási functiók végzését arrogálják maguknak, kötnek házasságot és bontanak a nélkül, hogy bárminemű tudományos képzettségre őket méltóvá tenné: ezek mind oly sérelmek — és mi csak kis részét soroltuk fel — melyek gyors és gyökeres orvoslatot követelnek. Igenis érkezettnek látjuk idejét annak, hogy felekezeti ügyeink ne darabosan, esetről esetre, hanem rendszeresen és véglegesen szabályoztassanak; hogy felekezetünkről a túrtség szégyenletes bilincseit letörjük, törvényes befogadtatását a többi önkormányzati joggal felruházott felekezetek sorába, közjogi helyzetét és viszonyosságát a többi felekezethez törvény által biztosítsuk.

Rendeletekkel és körlevelekkel tovább kormányozni nem lehet. Az önkormányzat alapját kell megteremtünk és menten a közhatóságok beavatkozásától jogos igényeinknek kielégítést szereznünk.

S midőn bajaink oly égetők, közjogi helyzetünk oly siralmas, belső viszonyaink oly ziláltak, hogy maga az országos iroda is az országos »szervezet helyreállításának szükségességét szakadatlanul hangsúlyozza«; nem bírjuk fölérni, miért nem látja még most sem az időt érkezettnek, hogy cunctatori politikájától eltérve, az erélyes cselekvés terére lépjen és a szervezést előkészítő munkálatokat fogamatba vegye. Két argumentumot hoz fel az iroda lassu és »óvatos előrehatolása« védelmére; de őszintén ki kell jelentenünk, hogy érvelése meggyőző erejét nem érezzük, nem ismerjük el. Azért, mert 87 anyakönyvi kerület mind ez ideig még meg nem alakult; mert a ministeriumhoz érkező beadványok száma ezrekre rug, nem hiszi az iroda, hogy felső helyen is érkezettnek lássák az időt viszonyaink szervezésére. E beismerés minden esetre fölöttébb fájdalmasan illetett bennünket; ugyde a consolidatió e lassu menetéből mi nem a végleges szervezet elhalasztására, hanem ellenkezőleg minél gyorsabb életbeléptetésének szükségességére következtettünk. Épen a peres ügyek e felszaporodása az, mi a felekezeti önkormányzat sürgős megteremtését imperative követeli. Az pedig csaknem közömbös reánk nézve, vajjon »felső helyen« megjöttek látják-e az időt viszonyaink tisztázására vagy sem. Elvégre mi felső helyről nem a szervezet kérdésének felvetését és megoldásának kezdeményezését, hanem csak törekvéseink jóakaró támogatását

séggel, a szigoru tudományos módszerek követelte éles logikával fejtegeti tárgyát, folyton figyelmeztetve a következtetések pontosságára s azon körülményekre és határookra, melyekre nézve a tétel és annak folyományai érvényesek; természetesen ily eljárás mellett minden dogma, vagy ami tisztán formális készütségre adna alkalmat, gondosan ki van küszöbölve. Ha még hozzáteszszük, hogy az előadások gyönyörű, tiszta magyaros nyelvezettel, tárgyi tekintetben kifogástalan kerekdedséggel folynak, a tanárnak a hallgatóságra gyakorolt maradandó hatását könnyen megértjük.

A tanárról vázolt kép kiegészítésére szolgáljon, hogy bár szigorúan őrködik a fölött, hogy a technikusok jelen generatiója a gyakorlati életbe alapos matematikai ismereteket vigyen, szive nemes voltáról tesz tanúságot, midőn a buzgó ifjakat, bár gyengébb tehetségűek is, törekvésükben nagylelkűen támogatja.

A tanárok kiképzése feladatának lelkiismeretesen és szép sikerrel felel meg; a vezetésére bizott ifjakat önmunkásságra serkenti; speciális kollégiu-

mainak tárgyául minden évben más matematikai disciplinát választva, az egyoldalú kiképzést kerüli, — a felmerülő nehézségek leküzdésére, nem pedig kikerülésére oktat; a figyelmet új föladatakra tereli s az ifjakkal való sűrű érintkezése folytán termékeny eszmecserét indít meg, mely azáltal, hogy ifju jeles matematikusaink éppen König tanár iskolájából kerültek ki, máris megérlelte gyümölcseit.

Határozottan kidomborodó egyéniségéből eredő vonása, hogy a dilettantismus térfoglalásainak férfias nyíltsággal gátat vet, helyesnek ítélvén Jules Janin eme mondását: «Il n'y a guère que les mathématiques, que l'on ne puisse pas enseigner, sans les avoir apprises.»

A férfi javakorában levő professornak, — ki a tudós világ nagy köztársaságában elismerést vivott ki a magyar névnek — intensiv hatása hazánkban a matematikai tudományok felvirágoztatását fogja eredményezni.

Wittmann Ferencz.

és hathatós pártolását várjuk. De igenis elvárjuk az irodától, hogy a kormányt állapotaink tarthatatlanságáról és követeléseink igazságáról meggyőzze és jóakaró gyámolítását kinyerje. Megengedjük, hogy a tek. Elnökség a hatalmi tényezők közvetlen közelében jobban ismeri a hangulatot, több és olyan akadályokat láthat, melyeket mi a vidéken észre nem veszünk, de ennek tudata meggyőződésünk szerint nem tartózkodásra és resignatióra kell hogy késztesen, hanem arra, hogy a küzdelmet csak annál lelkesebben felvegye, és addig folytassa, míg az elfogultságot positioiból ki nem szorította. Százszor visszaverve csak annál erélyesebben és követelőbben hangoztassa igényeinket, míg teljes kielégítést nem nyertek, mert tudnia kell és bizonynyal tudja is, hogy más felekezetek is századokon keresztül harcoltak, míg jogaik törvényes beiktatását kivívták. Mi és velünk az egész magyar zsidóság, örömet rendezésére bocsájtjuk egész erőnket, munkánkat és áldozatkészségünket. De akkor nem szabad az irodának bizonyos fatalizmussal az akadályok elől meghátrálnia, rezignált körleveleivel a hazai zsidóság éber figyelmét elaltatnia, és a jövőbe vetett reményeit elcsüggesztenie, hanem inkább napirendre kell tűznie a szervezés eszméjét, azt propagálnia, és fontosságát még a közönyösekkel is — ha vannak — megértetnie, úgy, hogy az egész zsidóságra támaszkodva, követeléseit kellő tekintélyvel és súlylyal latba vethesse. Mi tökéletesen megbizunk a t. Elnökség bölcsességében, erélyében és buzgalmában és elvárjuk tőle, hogy a mozgalmat országszerte megindítsa és a kezdeményező lépéseket megtegye. Mástól ugy sem várhatjuk. Elvárhatnók ugyan zsidó hitű képviselőinktől, hogy katolikus társaik példáján felbuzdulva, ők is autonomiát kérjenek és szálljanak sikra felekezetük érdekeiért ott az országgyűlésben, a hol szavuknak sulya van és kihatva az egész magyar zsidóságot hálára köteleznék, de ők, nem tudjuk mi okon, bölcsőbbnek, célirányosabbnak tartják a hallgatást. Annál nagyobb az irodai elnökségnek már állásából folyó kötelessége, hogy a zászlót kitűzze, a zsidóságot tömörülésre, tette szólítsa. Mert ha mi magunk nem fogjuk önkormányzatunk törvényes biztosítását, közjogi helyzetünk elismerését kivívni, más azt mi értünk úgy sem fogja megtenni soha.

Nekünk magunknak kell a megoldást sürgetnünk, javaslatot tennünk és akkor van kilátás, hogy a mostani igazán szabadelvű kormány jóakaratu támogatásban fogja törekvéseinket részesíteni.

Alaptalannak tartjuk az attól való félelmet is — és ez második argumentuma az irodának a szervezés meghatározatlan időkre való elhalasztása mellett — hogy t. i. „actionk hitsorsosaink másik részéről reactiót fog szülni.“ Mi úgy vagyunk meggyőződve, hogy orthodox testvéreink ép úgy érzik ren-

dezetlen állapotaink gyalázatát, mint mi magunk hogy ők is belátják már, hogy az egységes szervezet nem a hitélet bomlasztására, hanem erősítésére, oktatási és jótékonyági intézményeink felvirágzására fog vezetni. De ha ezt nem is látná be az orthodoxia, ha ma is arra az álláspontra helyezkednék, melyen a congressus után állott, és az iroda a visszahatástól való félelmében a felekezeti ügyek rendezését odáig véli elhalasztandónak, míg az orthodoxia is fogja a szervezést sürgetni, azt kérdjük: nem azonértelmű-e ez a halogatás a szervezés kérdésének definitív elejtésével? Vagy mikor fogna az a várva várt idő beköszönteni? Ha az utolsó 20 év története lealázó jelenségeivel és nyomós intéseivel, hatástalanul vonulhatott el az orthodoxia feje felett, lehet-e kilátás arra, hogy valaha leteszi fegyverét, testvérkezet fog velünk, hogy vállvetve és egyetértve oldjuk meg a szervezés feladatát?

Különben azt tartjuk, hogy az orthodoxia fegyverei élöket vesztették és többé kárt nem tehetnek bennünk. Ők csak addig árhattak és ártottak is, míg a kormány azon az alapon állott, melyet az országgyűlés 1870. márczius 10-én hozott határozatával megteremtett. Ugyde azóta a képviselőház több ízben kijelentette, hogy nem ragaszkodik többé ehhez a határozatához. S a rabbiképző intézet már a magyar zsidóság egységének elvén épült fel. A juniusi rendeletben pedig, mely ellen az orthodoxia hiába petitionált, a miniszter világosan és határozottan kijelenti, hogy „kétséget nem szenved, hogy úgy a congressusi, mint az orthodox és status-quo ante alapon álló izr. hitközségek összevéve úgy állampolitikai szempontból, valamint a zsidóság állásponkjából egy és ugyanazon vallásfelekezethez tartozóknak tekintendők“. És Csáky Albin gróf, a jelenlegi vallásügyi miniszter, 1888. decz. 31. kelt rendeletével az oszthatlan egységesség elvét egészen és mindenben magáévá tette. Így aztán a községből való kiválások, új hitközségek alakítása és a zsidóság további szétbomlasztása fölöttébb megnehezítve, csaknem lehetlenné vált. És akkor „hitsorsosaink másik részének reactiójától“ vajmi keveset kell tartanunk. A legveszedelmesebb fegyverétől megfosztott orthodoxia inkább az egyezkedés és kölcsönös engedményezés terére fog lépni, hogy megmentse azt, a mi még menthető. De ha várakozásunk ellenére és saját érdekeinek rovására állhatatosan ragaszkodnék separatisticus allurjeihez és csakugyan megindítaná az ellenakciót, mi az egységes és oszthatlan magyar zsidóság elvének bástyája mögöl, nyugodt lélekkel nézhetnők az orthodoxia hiábavaló erőlködését.

De ismételjük, mi azt hisszük, hogy ma már orthodox testvéreink sem zárkoznak el többé annak beismerése elől, hogy állapotaink tarthatatlanok, a felekezet ügyét mint kifelé, úgy befelé hova elébb

rendezni kell. És hogy ha e beismerés náluk egyszer köztudattá vált, az érdekek közössége meg is fogja mutatni az utat, melyen együtt haladhatunk az országos szervezés célja felé. Midőn tehát ismételtén kijelentjük, hogy a tek. Elnökség iránt bizalommal viseltetünk, s hogy az eddigi eredményekben igen is biztosítékot látunk további üdvös és céltudatos működésére is, arra kérjük, hogy a szervezet kérdését el ne ejtse, sem bizonytalan, beláthatatlan időkre el ne halassza. Tüzze napirendre az eszmét, keltsen hangulatot iránta és vigye át eloldázhatatlan szükségességének érzetét azoknak tudatába is, kik fontosságát és sürgős voltát még eddigelé fel nem fogták. Ne riadjon vissza sem holmi ellenactiótól, sem a „felső hely“ hidegségétől, készítse a szervezetnek olyan keretét, melyben mindannyian elférünk, és melyen belül az orthodoxia jogos igényei teljes kielégítést nyerhetnek. Vegye fel és folytassa a küzdelmet bátran és céltudatosan, míg felekezetünk föl nem emelkedett arra a színvonalra, melyen a többi recipiált felekezetek állanak. Az ilyenü akció méltó lesz a személyekhez, kik megindítják, méltó a helyhez, a honnan megindítják, és méltó a célhoz, melynek elérése az egész magyar zsidó felekezet minden egyes tagjának és községének legfontosabb érdeke és leg-hőbb óhaja.

Fogadja a tek. Elnökség kiváló nagyrabecsülésünk kifejezését, melylyel maradunk

Kecskeméten, 1889. június 5-én tartott közgyűléséből.

A kecskeméti zsidó hitközség.

Hochmuth Ábrahám.

Izrael e kiváló tanítójának temetéséről, melyről lapunk mult heti számában csak röviden emlékeztünk meg, *Szép* Lipót ur Veszprémben a következőt írja lapunknak:

„Lázás tevékenységgel tett az érd. izr. hitközség, *Rosenthal* Nándor elnök urral az élén, mindenféle készületeket, hogy nagy halotjunknak érdemeihez mérten adassék meg a végső tisztelet. Dr. *Kohn* Sámuel budapesti főrabbit hívták meg a szertartás és gyászbeszéd megtartására. De ez ugyanilyen ügyben elfoglalva lévén, nem jelenhetett meg. Mint halljuk, a boldogult főrabbi requiemjén ő fog gyászbeszédet tartani. A templom helyisége belül és kívül fekete gyászba borult, melyet a templom előjárója, *Breuer* Gábor ur rendezett el. A sürgönyök (éjjeli szolgálat hiányában nagyon sok küldöttség nem jelenhetett meg, mert későn érkezett oda a hír) gyászjelentések elküldését és egyéb rendezni valót *Berkes* Mór hitközségi jegyző a tanító-testülettel egyetemben, *Krausz* Jó-

zsef ur vezetése alatt látta el. Szépszámu intelligens fiatalság bocsátotta magát rendelkezésre a templomban és azonkívül a rendet föntartani. Dr. *Sándorfy* és még mások direkt Székesfehérvárra utaztak, hogy dr. *Steinherz* J. főrabbi urat megnyerjék a gyászbeszéd megtartására. Kijutott a munkából mindegyik hitközségi tagnak elég; de szívesen is tették, mert mindenki keresve kereste az alkalmat, hogy a nagy férfiú iránt kegyeletét és tiszteletét nyilváníthassa. Mégis a koszoru-adományok mellőzését kérte az előljáróság, ismerve a bold. főrabbi urnak egyszerűségét. Azonban *Wertheimer* urék Székesfehérvárról 10—10 forintnyi koszoru-adományt adtak át a »Krajczár-egylet« és »Izr. nőegylet« számára és az izr. iskola tanuló ifjúságától begyűlt pénzek a takarékpénztárba tételnek egy „Hochmuth Ábrahám“ nevű iskolai alapítványra. A temetésen képviseltették magukat: a budapesti, székesfehérvári, győri, szombathelyi, tapolczai, várpalotai és más egyéb izr. hitközségek, az orsz. rabbiképzőintézet és más egyéb testületek és községek közleről és távolról. Itt voltak: dr. *Steinherz*, székesfehérvári, dr. *Fischer*, győri, dr. *Stier*, szombathelyi, dr. *Rosenstein* tapolczai főrabbi, mindannyian a bold. életében ő általa rabbikká fölavattatva. A rabbiképzőből itt voltak: dr. *Bánóczy* József tanár és izr. tanítóképző igazgató, *Bacher* Vilmos tanár, dr. *Goldzieher* budapesti hitközségi titkár ur és még más notabilitások.

Koporsóleszegezés előtt, hű lelki barátja és tisztelője, ki irányában és különösen a betegség alatt a legnagyobb figyelemmel volt, dr. *Pillitz* Benő főorvos ur, még egyszer megtartotta a halotti szemlét.

Zsufolásig, még a II. emeleten is megtelt templomban kezdte meg a gyászos szertartást, — miután az egyszerű koporsót a templomba bevitték, — *Mór* Simon főkántorunk hangulatteljes gyászénekekkel, mire dr. *Steinherz* lépett a koporsó feje elé és nagyszabásu, gyönyörű, szép eszmékben gazdag beszédben méltatta a boldogult főrabbi érdemeit. Megrendítő volt ama látvány, midőn a koporsót a hitközség előkelő tagjai a templomban gyászénekek kíséretében körülhordták. Az udvarban, hol nagyszámu gyászoló közönség, és az iskolai ifjúság gyűlt össze és hol a szertartás előtt a mélyen sujtott gyászoló özvegy a város szegényei között valláskülönbség nélkül 300 forintot osztatott ki, a drága halottat magában rejtő koporsó letétezt és *Bacher* tanár, a rabbiképző-intézet, dr. *Fischer* az ezen intézetből kikerült növendékek és *Szép* Lipót, a veszprémi izr. tanítótestület, iskolai ifjúság, nemkülönben az orsz. izr. tanító-egyesület nevében mondtak szívből eredő és szívreható bucsuztatókat. Mire az elején a végét nem látható gyászmenet megindult a boldogult működésének színhelyéről az izr. sirkert felé. Utközben az egész gymnáziumi ifjúság a tanárokkal együtt csatlakozott a menethez; a főt. igazgatót pedig a templomban is láttuk. A temetőbe érkezve, szeretett és általa nagyon kedvelt hű tanítványa, dr. *Bánóczy* József meghatva és meghatóan zokogta el a végző bucsuztatót, azon számos tisztelői és tanítványai nevében, kik köze-

lebbi viszonyban álltak a boldogulttal. Letették a sötét sirba, elhantolták; de élni fog az ő szelleme örökké alkotásaiban és műveiben. Reá illik a bibliai mondás: „Az igazak emléke áldássá válik!” A hátrahagyott, mélyen sujtott özvegyet és rokonait vigasztalja az általános fájdalom és osztatlan részvét.

Levelek és sürgönyök, részint az előljáróságához, részint a gyászoló özvegyhez érkeztek: dr. *Bezerédy* Viktor képviselőnkől, a pápai hitközség elnökségétől, a veszprémi, siófoki, pesti, budai, kulai, baáni, győri, szegedi, pécsi, kaposvári, n.-kanizsai, n.-becskereki, szombathelyi, tapolczai, zalaegerszegi, topolyai stb. hitközségek előljáróságaitól; továbbá sürgönyöket küldtek: az orsz. iroda és elnöke *Schweiger*, a budapesti rabbiképző, dr. *Kohn* Budapest, dr. *Rosenberg* Arad, dr. *Klein* Nagybecskerek, dr. *Löw* Szeged, dr. *Neumann* Nagykanizsa, dr. *Herczog* Kaposvár, *Kaufmann* tanár Budapest, *Szántó* igazgató Budapest, *Grünberger* Budapest, dr. *Pereszlényi* Nyitra, dr. *Kelemen* Gyöngyös, *Havas* Csaba, *Rothauser* Mór Keszthely, *Stiller* tanár Budapest, *Wahrmann* Budapest, dr. *Rosen* Boroszló, dr. *Alexander* Budapest, dr. *Telegdi* Enying, dr. *Güdemann* Bécs, stb. stb. s napról napra tömegesen érkeznek kondolencziák közel és távolból. Még a temetés napján kondoláltak a gyászoló özvegnél mind a vidéki küldöttségek, a temetés utáni napon pedig a veszprémi izr. hitközség és Chebra Kadisa *Rosenthal* Nándor elnökkel az élén, ki méltó kifejezést adott a hitközség fájdalomának és biztosította őt, hogy méltányolni fogják lelki pásztoruk bokros érdemeit és ennek t. özvegye iránt — a mennyire a hitközség ereje engedi — méltó kifejezést is adandanak. Kondoláltak még az izr. nőegylet, az izr. tanítótestület, a gymnasiumi és izr. iskola tanuló ifjusága.

Azon emlék, melyet ismerősei és tisztelői szívében magának emelt, márványnál maradandóbb lesz. Rá alkalmazhatjuk *Goethe* mondását: „Wer für seine Zeit lebt, hat für alle Zeiten gelebt!” De ő korát eszméivel és alkotásaival még meg is előzte. Fáradalmas élete után: „Nyugodjék békében!”

Galimberty pápai nuntius a zsidókról.

Galimberty pápai nuntius pécsi fogadtatásáról lapunk olvasói bizonyára vettek értesülést a napilapokból. A nuntius ugyanis a pécsi püspök látogatására jött s ez alkalommal nemcsak a klerus, de Pécs szab. kir. város közönsége, törvényhatósága és testületei részéről is a legmelegebb fogadtatásban részesült. A tisztelgések után a püspök ő nagyméltósága, magas vendége tiszteletére vasárnap délben fényes diszebedet adott, a melyre hitsorsosunk, Jánosi Engel József ur is hivatalos volt. Mellőzni akarjuk ezuttal a nuntius és a magas vendégek szellemes társalgását s csupán azt a körülményt akarjuk fel- említeni, hogy az ebéd végeztével dr. Dulánszky Nándor, megyés püspök, karon fogta Jánosi Engel

József hitsorsosunkat s a nuntiusnak a következőleg mutatta be: „Íme, bemutatok Magasságodnak egy férfit, aki ép oly derék polgár, mint a mily jó zsidó; aki egyike hazánk legderékabb nagy iparosainak és kereskedőinek. Atyja földbirtokos és jámbor zsidó lé- tere egy katolikus iskolát alapított s a földbirtoká- val egybekötött kegyuri jogot gyakorolja.” A be- mutatás után közöttük — francia nyelven — hosz- szabb társalgás eredt meg. Természetesen a zsidók helyzetéről és társadalmi állásáról is volt szó, s a nun- tius következő nyilatkozatai érdemelnek leginkább említést:

»Szent egyházunk az Ön felekezete iránt ko- rántsem viseltetik ellenséges indulattal, hisz az egye- nesen abból származott s még ma is szoros érintke- zésben áll vele. Mózes könyvei, a próféták, a zsoltá- rok, a szent iratok általában elenyészhetetlen érint- kezési pontok a két felekezet között.«

»Minden positiv vallás jobb az atheismusnál, mely a társadalmi rendet felbontja, azért kívánatos, hogy mind a hitfelekezetek egyességben és békében működjenek egymás mellett. A pápa ő szentsége ebbeli inteniója szerint én is erre irányítom főleg minden törekvésemet. Kérem, bizto- sítsa részéről hitsorsosait őszinte rokonszenvemről.«

A nuntius, úgy látszik, nem osztja Fontenek ama emlékezetes szavait: „Si j'avais la main plaine de vérités, je me garderais bien de l'ouvrir!” (Ha kezem telve volna igazsággal, őrizkedném azt meg- nyitni), sőt nem győzte eléggé hangsúlyozni eme szavait, melyekkel nemes érzelmeiről fényes bizonyít- ványt állított ki magáról s melyeknek annál több sulyt kell tulajdonitanunk, mint hogy úgy szólván főnöke, a pápa nézetét tolmácsolják.

Dr. Dulánszky Nándor, megyés püspökünk is méltó társa e tekintetben magas vendégének, igazi »Pater fidus«, a kinek fenkölt gondolkodása, ember- szeretete és nemes tulajdonai minden alkalommal fé- nyesen nyilvánulnak, a ki nem ismer különbséget ember és ember között!

Lapunk mai számából térszüke miatt több közlemény kimaradt.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **juni- us végén** lejár, teljes tisztelettel kérjük, méltóz- tassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szét- küldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak	
egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1889. június hó 23.) 5649 szivan hó (30 napos) 24., hétfő 25., kedd 26., szerda 27., csütörtök 28., péntek (erev ros-chódes) 29., szombat (ros-chódes I.) (délután olvassák a 4. perek-et) 30. napja. Hetiszidra: **Chuckasz.**

Hazai hírek.

— **A szegedi zsidó hitközség körleveléhez** — mint lapunknak Szegedről írják — ujabban a következő hitközségek jelentették ki hozzájárulásukat: Baja, Esztergom, Felső-Hahót, Gyöngyös, Gyulafehérvár, Kecskemét, Pancsova, Szolnok, Trencsén, Ujszentanna. Az ujabban hozzájárult hitközségek közül Gyöngyös és Kecskemét enunciatívái (mely utóbbit más helyen egész terjedelmében közöljük) éles érveléssel és talpraesett következtetéssel nyilatkoznak a felvetett kérdés felől. A hitközségek száma, melyek a szegedi körlevél álláspontját magukévá tették, most már **31.**

— **A fővárosi iskolákban lefolyt évi zárvizsgálatok** magát a peszimizmust is meggyőzhették, hogy — hála a pesti zsidó nagyhitközség áldozatkészségének,*) az erélyes és céltudatos vezetésnek és a derék, fáradhatlan tanároknak — a hit, illetve a héber tárgyak tanítása hasonlíthatatlanul magasabb színvonalra emelkedett, mint a minőn csak egynehány évvel ezelőtt állott. A felekezeti iskolákban a gyermek már az első osztályban jól tud héberül olvasni, a felsőbb osztályban a pentateuch, a próféták és hagiographák egyes részeit tanulták a héber grammatika alkalmazása mellett és hallottunk fiukat, kik szabadon fordítanak a bibliából, bármely részeket lapoznak fel nekik. A nemzsidó népiskolákban, a polgári és középiskolákban, kivált ez utóbbiak egynehányjaiban szintén szemlátomást javult a hittanítás; voltunk egy gymnasiumban és egy reáliskolában, hol a tanulók szabatosan és értelmesen fordították Jezajást, illetve a zsoltárokat. (A város központjától távolabbra eső elemi iskolák annál több kivánni valót hagynak, és jó lesz, ha az

*) A lefolyt iskoláévben 60.000 forintnál többet áldozott iskoláira és a hittanításra.

iskolaügyi osztály ezekre több figyelmet fordít.) De mindezekről szólani fog majd bővebben lapunk egyik legközelebbi számában egy szakférfit, mi itt különösen két intézetről akarunk megemlékezni, melyek ritka becsületére válnak a fentartó hitközségnek és áldássá lesznek majd a főváros jövő zsidó generációjára nézve. Értjük a Talmud Thorát és a Korona-utczai héber tanfolyamot.**) A Talmud Thóra vizsgája, mely f. hó 16-án folyt le, — bevalljuk — meglepett. Nem is szólunk a 4. osztályról, melynek tanulói szabadon és könnyelműen recitálják és fordítják a thórát, a zsoltárokat, Hiobot, az egész perek-et (Aboth) és kik *misnaht* és *gemaraht* is tanulnak, de az alsóbb osztályok is dicséretükre válnak tanáraiknak. A fiuk pompásan fejtegetik a héber szöveget és grammatikát oly annyira, hogy könnyűséggel képesek *maguk is héber mondatokat összeállítani.* — A héber tanfolyamban a tanulók szintén sokat tudnak, sokat és alaposan. A hitközség a Talmud-Thóra 5 kiváló tanulójának 5—5 aranyból álló szép ajándékot juttatott.

— **Zichy József gróf és a liberalismus.** Az újonnan kinevezett pozsonyi főispán, hivatalába való beiktatásakor, a megyeházán egybegyűlt tisztikarhoz intézett beszédében a következő emlékezetes szavakat mondotta: „Deák iskolájából való vagyok, Jogaimmal visszaélni nem fogok. A polgári jogok kérdésében, vallás- és nyelvkülönbség nélkül minden haladást támogatni fogok. Magyarország elég erős arra, hogy polgárainak teljesen tetszésére bizza, melyik vallás szerint imádják Istenüket.“ A polgármester üdvözlő beszédére mondott válaszában pedig ekkép nyilatkozott: „Odaadó hive vagyok az egyenlőség nagy elvének és polgár s polgár közt előttem különbséget a vallás nem tesz.“ E szabadelvű nyilatkozatok fontossága annál szembeszökőbb, mivel azok Pozsonymegyében, az antiszemitizmus egyik főlészkében hangzottak el. Joggal remélhetjük ugyanis, hogy a megye új kitűnő vezérének igazi szabadelvűsége semmi esetre sem fog tért engedni az antiszemitikus és hasonló reakcionárius áramlatoknak, melyeknek behatolásától különben, Bécs közelsége miatt, méltán tarthatna a haladás minden igaz barátja.

— **Gyászisteni tisztelet.** Az országos rabbiképző-intézet f. hó 24-én délután 5 órakor házi templomában *Hochmuth* Ábrahám, az elhunyt veszprémi főrabbi emlékére, ki az intézet vizsgáló-bizottságának elnöke volt, gyászistenitiszteletet rendez. A gyászbeszédet dr. *Kecskeméti* Lipót, a szemináriumnak eme kiváló és máris széles körökben ismert növendéke fogja tartani.

— **Az országos rabbiképző-intézet** alsó tanfolyamának ez évi nyilvános záró vizsgái f. hó 23-án és 24-én reggel 8 órától déli 12 óráig fognak megtartatni. Az első napon a héber tárgyakból, a másodikon a világiakból.

**) Mindkettőbe középiskolai tanulók járnak. Hetenként 5 órán át minden fizetés nélkül részesülnek héber oktatásban. Az előbbibe 110-en, az utóbbiba 60-an.

— **Második próba-ima.** A szombathelyi főkantort, a második a négy meghívott közül, kik a pesti főkantor-helyettesi állásra reflektálnak, jó hírnév előzhette meg, mert, kivált péntek esteli imájánál, a roppant nagy templom az utolsó helyig megtelt. És a kántor a nagy kíváncsiságot igazolta is. Szép, erőteljes hang (tenor-baryton), kivált a magasabb régiókban; nagy iskolázottság és műértelem tulajdonai *Goldstein* Mór urnak. Szombaton a saját szerzeményü »k'dusáh«-t adta elő, mely a közönségnek kiválóan tetszett — és mégis csak egy hangot lehetett hallani, a sajnálkozás hangját, hogy — *Friedmann* örökké ifjan nem maradhatott. Hja! a helyet, melyen 30 év óta egy *Friedmann* működött, nehezen, nagyon nehezen lehet méltóan betölteni, talán egyáltalán nem is lehet. De hisz *Friedmann* — adja az ég, hogy még számos éven át — a mienk marad továbbra is, s egyelőre csak arról van szó, hogy — tekintettel szenvedő állapotára — *melleje* méltó helyettest adjanak, ki funkciói egy részét átvegye. — Az említett szombathelyi főkantor fent leírt tulajdonai mellett még igen sympathikus megjelenésű is; hiba, hogy nem tud magyarul. — Kivüle még két meghívott kántor fog próbaimát tartani: az eszéki és a bielitzi.

— **A pesti zsidó nagyhitközség** választmányának f. hó 11-én tartott ülésén *Wahrmann* Mór elnök több jótékony adományról tett jelentést. Minthogy az új kórház javára befolyt adományokat lapunkban kimutattuk, ezuttal csupán a többi, egyéb czélú adakozásokról emlékezünk meg. Ezek a következők: Szegények segélyezésére adakoztak: *Brüll* Herman és *Tornyai Schosberger* Henrik egyenként 500 frtot; *Wolfner* Gyula hagyományozott 4000 frtot; *Kramer* Sámuel és *Munk* Róza örökösei 100—100 frtot, *Wellisch* Alfréd 25 frtot. *Müller* Vilmos bold. szülei emlékére 1000 frtos kihazasítási alapítványt tett, *König* Jakab a fiárvaháznak 50 frtot, Dr. *Heinrich* Kálmán lovag pedig 800 drb fürdőjegyet adományozott.

— **A budapesti izr. földmives és kézműiparegyesület** fölvételi bizottsága folyó hó 19-én ülést tartott, melyen *Beer* Salamon vitte az elnöki tisztelet. Összesen 80 kérvény érkezett, a betöltendő helyek száma azonban csak 30 volt. Minthogy a kérvényezők tulnyomó része megérdemelte, hogy kérvénye figyelembe vétessék, a bizottság elhatározta, hogy 50 kérvényezőt vesz fel az egyesület növendékei közé, azon reményben, hogy a nemes emberbarátok támogatása a nagyobb számú felvétellel összekötött tetemesebb kiadások fedezésében az egyesületnek segítségére lesz.

— **Évzáró vizsga.** A pesti zsidó nagyhitközség *fiárvaházában* f. hó 20-án tartatott meg az ünnepélyes évi záró-vizsga. Jelen voltak: özv. *Kassowitz* Rozália, tiszteletbeli elnöknő, *Deutsch* Jakab, az érdemekben gazdag elnök, *dr. Kohn* S. rabbi és az áldásosan működő intézet számos barátja és pártfogója. A növendékek imája után *Usajagi* Béla, a buzgó és fáradhatlan igazgató meglehangu rövid beszédben üdvözölte a vendégeket. Az

erre következett szavaltatok és énekelőadások után *dr. Kohn* magvas beszédben mondott köszönetet az intézet előljáróságának és a tanároknak, mire *Deutsch* elnök méltatta szép, emelkedett hangú beszédben a tiszteletbeli elnök, *Kassowitzné* urnőnek az intézet körül szerzett páratlan érdemeit. Az ünnepély a hymnus elénekelésével ért véget.

— **Az orsz. magyar izr. tanító-egyesület** nyitrai megyei köre f. évi július 3-án délelőtti 10 órakor *Galgócson* az izr. iskolában tartja ez évi rendes közgyűlését, melyen többek közt: *Weisz* Miksa, *Erdélyi* Lipót, egyleti jegyző és *Schwarz* Ignác, egyleti elnök, tartanak nagyérdékű felolvasásokat.

— **A czeplédi zsidó hitközség** a lefolyt héten rab-bija, *dr. Feldmann* József iránt táplált szeretetének oly módon adott kifejezést, hogy évi fizetését 300 frttal önként felemelte.

— **Áldozatkész hitközség.** A felső magyarországi közművelődési egyesület legutóbb elnöki jelentése szerint a *szeniczi* izr. hitközség, saját költségén egy az egyesület felügyelete alá helyezett *kisdedővodát* állított fel.

— **Érettségi vizsgát tett rabbi helyettes.** A losonci izr. hitközség h. rabbija és hittanára *Rosenthal* Tóbiás 4 év alatt magán szorgalommal elvégezte a gymnasium nyolcz osztályát, az illető vizsgákat letette, s legutóbb az érettségi vizsgálatot jeles sikerrel állotta ki. A főgymnasium tanári kara ez alkalomból lakomát rendezett a volt „discipulus”, tiszteletére.

— **Fiatall zeneművész.** A nemzeti zenede f. hó 22-én tartott évi vizsgáján általános feltűnést keltett egy ugyszólván még gyermekéveit élő kis hegedűművész, a 13 éves *Altman* Leo, *Altman* József, gy.-fehérvári izr. néptanító fiának szabatos, és rendkívül ügyes hegedűjátéka. A kis fiu valóban művészileg kezeli hangszerét, és »Beriot 7. air varié«-jét teljes praecisítással adta elő. Kiképeztetéséhez több fővárosi nemes emberbarát anyagi segítyvel járul.

— **Héber-magyar és magyar-héber szótárt** ad ki főt. *Büchler* Márton csongrádi rabbi, s a nyomtatandó példányok száma tekintetében való tájékozás végett megrendelési felhívást bocsátott ki. A valóban hézagpótló mű ára 3 frt lesz, de arra *előfizetések* nem fogadtatnak el.

Lipik,

az egyedül létező **meleg jód forrás**, nemcsak eme kiváló tulajdonsága által érdemli meg a szenvedő emberiség figyelmét, de azért is, mert a fürdő új tulajdonosai roppant áldozatok árán az elébb elhanyagolt fürdőhelyet építkezések (gyönyörű új fürdőpalota ritka szép berendezéssel) parkirozás és diszítések által oly színvonalra emelték, hogy *versenyezhet bármely kultúr-állam legszebb fürdőivel.*

Fekvése — erdőborította magas hegyek által körülvevett tág katlanban — páratlanul szép; és a be-

láthatlan csodaszép park is, melyben a fürdő helyiségei elhelyezve vannak, balzsamos levegőjével, magas fenyveseivel, diófásoraival, virágágyaival és lugasaival: szintén ritkítja párját.

A déli vasut-társaság vonalai egész Pakráczig vezetnek, melytől csak 20 percnyi távolságra fekszik a lipiki fürdő. E vasut vonalain 33 százalék árengedélyvel lehet Lipikre utazni.

Lakás és ételmezés Lipiken aránylag olcsó, orvosi segélyben sincsen hiány, a mennyiben a fürdő orvosain kívül még 2 gyógyintézet — különösen ajánlhatjuk dr. Roheim Lipót kitünően berendezett sanatoriumát, hol a fürdővendégek lakást és ételmezést is nyerhetnek — áll fenn.

Lipik pósta- és táviró-állomás; a fürdő-parkban állandó zenéről, gazdag bazárokról, mulató helyekről és játékokról, szintugy gazdag könyvtárról szintén gondoskodva van.

Lipik Slavoniában fekszik ugyan, de benne azért minden magyar, *tisztviselők, szolgaszemélyzet, az egész környezet magyarul beszél*, úgy hogy az ember azt hinné, hogy valamely alföldi városba került.

Ha Lipikre eddig csak gyógyulni mentek, most bátran el mehetnek oda gyógyulni is, szórakozni is.

Külföldi hírek.

— **Zsidó kézmű-iskolát** nyitottak meg f. hó 16-án Lembergben. Az iskola ünnepélyes megnyitásánál jelen voltak a Bécsben időző helytartó megbízásából Kuckowsky gróf, ker. kapitány, a városi tanács, élén a lembergi polgármesterrel, dr. Slachtowskyval, az Oberlandesgericht elnöke, Sborowsky titkos tanácsos, a lengyel tud. akadémia elnöke, több egyetemi tanár és orsz. képviselő és a város előkelőségének színe-java. Dr. Rappaport Arnold reichsrathi képviselő és az iskola alapítójának rövid üdvözlő beszédére dr. Slachtowsky polgármester lendületes szavakkal ecsetelte az iskola nagy fontosságát. A helytartó képviselője megbizója és az ország nevében köszönetet mond a nemes alapítónak. Szóltak még Mayer egyetemi tanár és Kuranda a bécsi „Alliance“ képviselője. Később a fényes társaság szemügyre vette az iskola helyiségeit, hol a legnagyobb meglepődésének adott kifejezést a látottak felett.

— **A galicziai antiszemita vezére**, a hirhedt *Meronovits*, a galicziai tartománygyűlésből ezuttal *künreked*. Választói újabb jelöltetéséről hallani sem akartak, de igenis jelöltek helyébe — egy zsidót. Az új jelölt dr. *Goldmann* ügyvéd Lembergől, a nemrég elhalt dr. Löwenstein Bernát, lembergi rabbi veje.

— **A prágai hitközség** hitszónoka, Dr. *Kemppf* tanár tudvalevőleg nyugalomba lépett. Helyébe hitszónokká Dr. *Gelbhaus*, nordhauseni rabbi lett megválasztva,

— **A perzsa uralkodónak** Varsóban való tartózkodása alatt, az ottani zsidó hitszónok kihallgatást kért a királylyal utazó miniszternél, hol a perzsa zsidók érde-

kében melegen szót emelt. A keleti diplomata úgy tett, mintha a rabbi kérése roppantul meglepte volna. „A perzsa zsidók helyzetén — szólt — már azért sem javíthatunk, mert az *javitásra nem szorul*. A zsidók Perzsiában tökéletesen egyenjogúak a többi polgárokkal, mert a felséges sah alattvalói közt felekezeti különbséget nem tesz.“ Vajha igaz volna a miniszter kijelentése legalább — a jövőre nézve!

— **Zsidó vasuti munkások.** Egy pétervári héber napilapban érdekes leírást olvasunk az épülő Uman-Spalai (gouv. Kiev) vasuti munkásairól, kik (200-an vannak) egytől egyig zsidók. A »Hajom« levelezője leírja, a munkások mint gyűlnek egybe hajnalonként és még napkelte előtt közösen végzik imájukat Isten szabad ege alatt. Van választott bírójuk, ki pörös ügyekben ítéletet mond, van metszőjük, szakácsuk, kik ételeiket készítik; korcsmába nem járnak, pálinkát nem isznak, de nem is gyilkolják egymást. Asszonyok nincsenek köztük. Nejeik otthonukban maradnak és felügyelnek házaikra, gyermekeikre és mivelik a csipetnyi földet, melyet férjeik alhaszonbérben (mások nevei alatt) bírnak. A vasuti vállalkozó és építő keresztények, kik zsidó munkásaikkal nagyon meg vannak elégedve.

— **A római Capitolium** nemsokára *Alatri* Sámuel mellszobrával fog gyarapodni. Az erre vonatkozó indítványt Róma város községtanácsa rövid idő múlva fogja tárgyalni s tekintettel az elhunytak a város érdekei körül szerzett nagy érdemeire, bizonyára egyhangulag elfogadja.

— **Bécs melletti Baden** eddig valóságos gócpontja volt az antiszemita garázdálkodásnak, úgy hogy hitsorsosaink elhatározták, hogy ezen »üdülő-hely«-et ezentul nem keresik fel. Mint látszik, ez a szerhatott. Ugyanis Badenből legutóbbi kelettel jelentik, hogy ott egy német-szabadelvű egyesület alakult, mely az antiszemitizmus és törekvései ellen való küzdelmet írta zászlajára.

— **Antiszemita civakodások.** Az osztrák antiszemita táborában megbomlott az egyetértés. *Fiegl* képviselő, egyik antiszemita pártvezér, most folytonos üldözésnek van kitéve saját pártfelei részéről, mert *Türk* képviselőt a parlamentben, ennek ismert államellenes kifakadásai alkalmával cserben hagyta. *Fiegl* legutóbb ki is zárták a „német-nemzeti“ egyesületből. — A „felső-ausztriai parasztegylet“ és volt antiszemita vezetői közt is nyílt viszálykodás tört ki, ami teljes szakításra vezetett. A parasztok ugyanis teljes határozottsággal kijelentették, hogy „*elámitóik*“-hoz többé semmi közük.

— **Jeruzsálem új helytartója** Rachid pasa a nála tisztelgő askanázok és szefárdok főrabbijait biztosította, hogy mitől sem áll távolabb, mint attól, hogy épen »Ábrahám közös apánk utódaival szemben« igazságtalanul járjon el. »Legmagasabb uram és császárom — szólt — elvként mondotta ki, hogy a törvény, jog és igazság

ember és ember közt vallását illetőleg különbséget ne ismerjen és én ő felsége hű szolgája és követője vagyok.«

— **Baumgarten Emáuel**, az alsó-ausztriai közoktatásügyi tanács tagjává neveztetett ki.

— **A jelenkor legjelesebb zongoraművésze**, *Rubinstein* Antal a jövő ősszel ünnepli 50 éves művészi jubilaumát. A művész tudvalevőleg állandóan Szt.-Pétervárott, a csári udvarnál él, s maga a csár jóváhagyásával György, mecklenburg-strelitzi herceggel élén egy bizottság alakult, mely a művésznek átnyújtandó ajándéokra gyűjtést indított. Ezenkívül Oroszország összes műintézetei meghívást kapnak a rendezendő nagyszabású ünnepélyre.

— „**Cohn**“ nélkül még növény sem léteznék. Korunk egyik legjelesebb botanikusa, Cohn Ferdinand, boroszlói tanár növénytanai előadásait egy alkalommal a következőleg kezdte meg: »A növények vegyi alkatrészei: 1. széneny, mely C. betűvel (Carbon) jelöltetik; 2. élyen O. (Oxygén); 3. könyen H. (Hydrogen) és 4. léyeny N. (Nitrogen)«. S ezzel e betűket egymásután felírta a táblára, ekkép: C. O. H. N. — A hallgatóság mosolyogva élvezte meg a népszerű tanár tréfáját.

A «Foncière» pesti biztosítóintézet f. h. 16-án délelőtt tartotta évi rendes közgyűlését Kochmeister Frigyes báró elnöklete alatt. Az előterjesztett évi jelentés szerint, a társaság mult évi bevételei jelentékenyen gyarapodtak, mindazonáltal ugy a tűz-, mint a jégbiztosítási üzlet vesztességgel zárulnak. Különösen a gyári biztosítás járt sok kárral, az előfordult tüzesetek miatt. Ellenben a szállitmányi és életbiztosítási ágak nyereséget tüntetnek fel. A vesztesség fedezésére az igazgatóság a nyereségtartalékokat vette igénybe az alapszabályok 47. §-a értelmében. A jelentésben az igazgatóság egyszersmind indítványt terjeszt elő az iránt, hogy a részvénytőke 3 millióról 2 millióra szállitassék le olykép, hogy 10,000 db részvény 75 frtot meg nem haladó áron vissza vásároltassék. Az ezen n.üveletnél elérendő nyereség a tartaléktőkéhez fog csatoltatni. A közgyűlés az igazgatóság és felügyelőbizottság jelentését jóváhagyólag tudomásul vette, a részvénytőke leszállitására vonatkozó indítványt elfogadta és a felmentvényt megadta. Szintugy elfogadta a közgyűlés a javasolt alapszabályváltoztatást. Végül megválasztották az igazgatóságot és a felügyelő bizottságot.

Figyelmeztetés.

Az alulirt hitk. előljáróság az 1889-iki főünnepekre adandó minjanengedélyek tárgyában elhatározta, hogy az eddig követett eljárást, mely sok rendetlenségre és a vallásos kegyelet csorbitására szolgáltatott okot, mellőzi, és értesíti az illetőket, hogy a folyó évi főünnepekre csakis azok fognak minján engedélyt nyerni, kik ebbeli kérvényeiket legkésőbb *augusztus hó 8-ig* a pesti izr.

hitközség titkári hivatalában. (VII. dohány u. 8.) benyújtják.

Figyelmeztetnek az illetők, mikép kérvényeikben az imaházaknak kiszemelt helyiségeket pontosan megjelöljék, hogy a hitközség azoknak az ájtatos célra való alkalmas voltáról meggyőződhessek. Megjegyzendő egyuttal, hogy a hitközség csakis oly személyeknek fog minjánengedélyt adni, akik egyéniségüknél fogva kellő biztosítékot nyujtanak arra, hogy a nyert engedélylyel vissza nem élnek és magukat a hitközség által megállapított egészségügyi s egyéb illető rendeletek szigoru megtartására kötelezik.

Bpest. 1889. junius hóban

A pesti izr. hitközség előljárósága.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE

gyógyhely BUDAPESTEN, (Budán).

Megnyitás április hó 28-án.

Kiváló gyógyhatással bír:

női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos dr. BRUCK J. (vigadó-tér 1. sz.)

Egészséges fekvés, — jutányos lakások, — jó vendéglő.

Pontos közlekedés a társaskocsikon reggeli 5 órától kezdve.

Állomási hely: Ferencz József-tér, a régi Lloyd-épület közelében.

Vizsgai jutalomkönyv a zsidó ifjuság számára.

Kiadásunkban most jelent meg:

KINGSSES SZEKRENYKE

oktató, nevelő, mulattató elbeszélések és költemények a zsidó bölcsék irataiból.

Több szakférrán közreműködésével szerkesztette

Halász Mándor.

Az egyedüli magyar nyelven megjelent ifjusági irat a mindkét nembeli zsidó tanuló ifjuság számára, s mint ilyen a zsidó nevelésügy terén valódi hézagot pótol. Említett könyvet oktató tartalma, szép kiállitása és a sok esinos kép kiválóan alkalmassá teszik vizsgai jutalomkönyvül s ajánljuk is e célra a legmelegebben.

Bolti ára 1 frt. — 1 frt 10 kr. előleges be-
küldése esetén a könyvet portomentesen küldjük.

Singer és Wolfner

Könyvkiadóhivatala

es az Orsz. Izr. Tanítóegyesület főbizományosai

(Budapest, Andrassy-ut 10.)